

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 Oslo

Deres ref.:
Vår ref.: 2012/5393 KMA014/000
Dato: 29.01.2013

Hørings svar - Forslag til forskrift om universell utforming av IKT-løsninger

Viser til høringsbrev av 5.11.12 og vil med dette gi vår høringsuttalelse vedrørende forslaget på ny forskrift om universell utforming av IKT-løsninger.

Generelt

Universitetet er fornøyd med at forskriften foreligger og tror den vil forenkle aktivitetsplikten som offentlig sektor har med hensyn til universelle løsninger innen IKT-området.

Universitetet anerkjenner viktigheten av IKT innenfor undervisning, arbeidsliv, fritid og sosialt liv. Utestenging fra IKT-løsninger innebærer samtidig begrenset adgang til en rekke viktige arenaer for samfunnsdeltagelse. En god forskrift kan forhåpentligvis bidra til at funksjonshemmede barrierer som skyldes IKT nedbygges, og at nye ikke oppstår. Vi vil derfor benytte anledningen til å komme med forslag til endringer som vi mener vil forbedre forskriften.

Departementet har i sitt høringsnotat lagt stor vekt på at forskriften ikke skal føre til uforholdsmessig økonomisk belastning for bedrifter og etater. Det er forståelig ettersom det ikke er knyttet noen uforholdsmessighetsbetraktning til § 11 i Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (DTL). Vi mener imidlertid at for mye fokus på dette momentet sender et uheldig signal om at universell utforming av IKT er kostbart. Universitetet tror ikke det nødvendigvis er slik, spesielt om en tar hensyn til at individuell tilrettelegging, som er alternativet, er kostbart.

I høringsnotatet etterspør departementet synspunkter på om andre standarder bør inngå i forskriften. De fleste som publiserer på web, skriver ikke egen kode, men bruker ferdige programvareløsninger for publisering. Ved å introdusere ATAG i forskriften, vil en sikre at dokumenter med navigeringsstøtte for skjermlesere også tilfredsstillende tilgjengelighetskravene når de er flyttet ut på web. Universitetet vil derfor anbefale at ATAG inngår i forskriften.

Formålet med DTL er å bygge ned funksjonshemmede barrierer, og forskriften fastsetter hvilke krav som må oppfylles for at virksomheter ikke bryter DTL. Forskriften anbefaler at retningslinjene i WCAG følges på nivå A og AA, men på noen områder (for eksempel kontrast) er det logisk at nivå AAA av WCAG må pålegges om intensjonen med loven skal oppfylles.

Det er foreslått at WCAGs suksesskriterium 1.4.3 (nivå AA) som spesifiserer et kontrastforhold mellom forgrunn og bakgrunn på minimum 4,5:1, skal gjelde som standard. Dette kontrastkravet ivaretar eldre med normalt syn, og må betegnes som en livsløpsstandard. Hvis en vil bygge ned funksjonshemmede barrierer til glede for mange svaksynte, må det her stilles krav om nivå AAA.

Virkeområde

DTL har som formål å fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltagelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Utdanning på alle nivå, er en viktig arena for både personer med

funksjonsnedsettelse og miljøet rundt.

Forslag til forskrift er utledet av § 11 i DTL. I høringsnotatet på side 14 fremgår det at "IKT-løsninger i utdanningssektoren og i opplæringsøyemed ikke omfattes av plikten til universell utforming etter § 11 andre ledd. Forskriften om universell utforming av IKT vil derfor ikke gjelde for IKT i skoler og utdanningsinstitusjoner". I forarbeidene til DTL (ot.prp. nr. 44 (2007-2008) side 263) legges det til grunn at IKT løsninger som er regulert av annen lovgiving, ikke er omfattet av DTL § 11.

Med annen lovgiving forstås Universitets- og høyskoleloven § 4-3 annet ledd bokstav i), hvor det fremgår at læringsmiljøet skal være utformet etter prinsippet om universell utforming. Læringsmiljøet omfatter alle de institusjonelle og organisatoriske betingelser som skal bidra til studentens læring. Det vil si fysisk, psykososialt og organisatorisk arbeidsmiljø, velferd og faglig og pedagogisk kvalitet. I dette begrepet omfattes også IKT og annen informasjon. Det foreligger per i dag ingen forskrifter med hjemmel i § 4-3 annet ledd som stiller særskilte krav til hvordan den universelle utformingen av læringsmiljøet skal oppnås.

Når forskrift etter DTL § 11 ikke omfatter utdanningssektoren, og Universitets- og høyskoleloven § 4-3 annet ledd ikke stiller klare og spesifikke krav til sektorens IKT løsninger, må utdanningsinstitusjonene selv søke å innfri kravet om universell utforming på annen måte. Da produsentene ikke er pålagt å utvikle programvare etter krav som følger av lov eller forskrift, vil institusjonenes mulighet til å påvirke produsentene til å utvikle universell utformet programvare være begrenset til kravspesifikasjoner i avtaler om innkjøp. Det blir derfor opp til hver enkelt institusjon å definere hvilke egenskaper programvaren skal ha. Selv om det ikke foreligger spesifikke krav for utdanningsinstitusjoner, vil det likevel være nærliggende å ta utgangspunkt i forslag til forskrift når kravspesifikasjonene til programvare skal fastsettes.

Når utdanningsinstitusjonene bare har mulighet til å endre kravspesifikasjoner ved enighet mellom institusjon og programvareprodusent ved avtaleinngåelse, vil det trolig ta lengre tid før målsetning om et universelt utformet læringsmiljø kan oppnås fullt ut.

På et overordnet nivå vil mangelen på spesifikke krav kunne få den konsekvensen at formålet med DTL blir vanskeligere å oppnå. Etter vår mening vil spesifikke krav også til utdanningssektoren, bidra til å sikre like rettigheter og muligheter for høyere utdanning i Norge. En felles standard og like krav til programvare, er samfunnet som helhet tjent med. Når alle produsenter blir pålagt krav om å utvikle universelt utformet programvare, vil behovet for lokale tilpasninger i innkjøpt programvare bli mindre. Det samme vil behovet for individuell tilrettelegging og ad-hoc løsninger etter Universitets- og høyskoleloven § 4-3 femte ledd og DTL § 12.

Endringsforslag til forskriften

I forskriftens § 1 heter det "*Forskriftens formål er å stille krav til at IKT-løsninger utformes slik at de er tilgjengelige for alle, uavhengig av funksjonsevne.*" I overskriften til § 11 i DTL står det "*Plikt til universell utforming av informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)*". Universell utforming impliserer "tilgjengelig", men ikke omvendt. Det bør derfor skilles mellom "tilgjengelig" og "universell utforming".

I høringsnotatet kapittel 2.1 er begrepet "*likeverdig samfunnsdeltagelse*" brukt; "*Siktemålet er å legge til rette for likeverdig samfunnsdeltagelse og økt effektivitet gjennom standardiserte løsninger som, så langt det er mulig, kan brukes uavhengig av funksjonsnivå.*"

Likeverdig samfunnsdeltagelse kan ikke sikres om den opprinnelige plikten til universell utforming reduseres til et tilgjengelighetskrav. En nettside med 500 lenker kan pr. definisjon være tilgjengelig ved at alle lenker kan nås med en skjermleser. I praksis vil en slik nettside være ubrukelig for en blind, om ikke annen navigeringsstøtte finnes. Siden er med andre ord tilgjengelig, men ikke likeverdig i bruk. Det første av syv hovedprinsipper i forbindelse med universell utforming, dvs. like

muligheter for bruk, er helt vesentlig dersom likeverdig samfunnsdeltagelse skal kunne sikres på en god måte. Derfor foreslås § 1 i forskriften omformulert til:

"Forskriftens formål er å stille krav til at IKT-løsninger utformes universelt slik at de kan brukes likeverdig av flest mulig, uavhengig av funksjonsevne."

Vennlig hilsen

Lasse Lønnum
universitetsdirektør

Kai Mathisen
assisterende IT-direktør